

SOSYAL BÜTÜNLÜK AÇISINDAN DİN EĞİTİMİ

Halis AYHAN*

ÖZET

Sosyal bütünlüğün gelişmesinde din eğitiminin önemi büyüktür. Fertlere özellikle yetişmekte olan gençlere, ruh sağlığını koruyarak cemiyete iştirak etmesi öğretilir.

Sosyal değişmeler ve gelişmeler karşısında çelişkiye ve bunalıma düşmeden cemiyetle uyumlu olmanın yolları gösterilir. İnsana bütün gücünü kullanarak ve meşru yollardan yürüyerek ulaşabileceği en yüksek noktalara ulaşmasının yolları gösterilir. Bunun yanında içinde yaşadığı cemiyete severek bütün gücüyle yardımcı olması öğretilir.

RESUME

Education Religieuse du Point de vue de l'intégration Sociale

Dans cet article, on montre l'importance de l'éducation religieuse au cours du développement de l'intégration sociale. On permet aux individus, surtout aux adolescent en voie de s'élever, de participer aux activités sociales en gardant leur santé morale. On leur montre comment être d'accord avec la société où ils vivent devant les changements et les développements, sans être pris d'une crise ou d'une contradiction. On leur montre également les moyens avec lesquels on aboutit aux buts les plus lointains.

Zamanımızın en önemli sosyal ve kültürel meselesi, insanın isteklerini, temayüllerini, heyecan ve enerjilerini uygun hedeflere sevkedecek ve çatışma yerine, arzu edilen yönde gelişmesine yardım edecek düzenlemeler yapmaktır. Bunun için de öncelikle insan tabiatı hakkında doğru ve geçerli bilgileri bulmak şarttır.

İnsanı tanımak, insan hakkındaki bilgilerimizi her ortamda yeniden gözden geçirmek, doğruya en yakın bilgiyi buluncaya kadar araştırmaları sürdürmek esas olmalıdır. Buna rağmen insanın bilinmeyen yönü, daima bulunacaktır. Onun için insanı, yalnız mizaç ve kabiliyetlerine göre tanımak yeterli olamayacağı gibi, bütünüyle sosyal hayatın içinde şekillenen bir varlık olarak görmek de yeterli değildir.

* Yard. Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Fakat gerçekleşmesi mümkün olmayacak bir takım ideallere göre düşünülmüş bir insan tanımı da, hayalci bir yaklaşımdan ileri gidemeyecektir.

Bu alanda önemli olan husus, ferdin yaratılışından getirdiği özellikleri ve içinde yaşadığı çevrenin etkileriyle ortaya çıkan davranışlarını görmektir. Ayrıca zamanla bu davranışların sabitleşerek karakteri meydana getireceğini düşünmek de yerinde olur.

Cemiyetlerin, değişmeyen insanlardan meydana geldiğini düşünmek yerine, sosyal hayatın dinamizmi içinde faal rol oynayan, sürekli değişen ve gelişen kişilerden meydana geldiğini düşünmek daha doğru olacaktır. O halde, yapılacak iş, çocukları ve gençleri hayatın sürekliliği ve değişkenliği içinde, akıllıca seçilmiş metodlarla yönlendirmeye çalışmaktır.

Çocukların ve gençlerin istenilen hedeflere ulaşabilmesi, felsefi, sosyolojik ve psikolojik bütün cereyanların, önemli etkilerini göz önünde tutarak yapılacak eğitimle mümkün olacaktır. Felsefi ve psikolojik cereyanları reddederek, yok kabul ederek değil, bunların yanında ve etkilerini dikkate alarak yapılacak bir eğitimden bahsetmek istiyoruz. Eğitim, mümkün olanı hedef olarak almalıdır. Bir takım hayaller ve faraziyeler üzerine eğitim kurulamaz, yahut bu anlayıştaki eğitim başarılı olamaz.

Ferdin, kendi hareketlerinin sonucunu anlaması ve kollektif faaliyetlere benimseyerek katılması, alacağı eğitimle doğrudan ilgilidir. Bir taraftan ferde, kendini görmesi, tanınması, imkân ve kabiliyetlerinin sınırlarını mümkün olduğunca doğru tesbit etmesi öğretilmeli, diğer taraftan da sosyal hayatın içindeki yerini, özel durumunu iyi anlaması sağlanmalıdır.

Eğitimle yetişmekte olan nesillere, şahsi imkân ve kabiliyetlerini, kendisini mutsuzluğa itecek şekilde zorlamadan, fakat sonuna kadar kullanmasını öğreterek, cemiyetin içinde arzu ettiği bir yere gelmesi ve geldiği bu yeri de severek cemiyete iştiraki öğretilmelidir. İşte eğitimden asıl beklenen faaliyet bu olmalıdır. İnsanlara eğitimle öyle düşünce ve davranışlar kazandırılmalıdır ki, kendi kabiliyetlerini sonuna kadar israf ve istismar etmeden kullanmasını ve içtimâi nizama âhenkle intibak etmesini öğrenebilsin. Şurası unutulmamalıdır ki, yalnız içtimâi fonksiyonunu akıllıca —bazen de kurnazca— yerine getirmek yeterli değildir. O insana iç dünyasında tutarlı ve iyi bir insan olmayı da öğretmek şarttır. Bu öğretilenememişse alışıktığı ortamın dışına çıktığında, yahut içinde bulunduğu şartlar değiştiğinde çok olumsuz tavırlara girebilir. Huysuz, bunalımlı ve kötümser bir insan olabileceği gibi mütevaciz ve zararlı bir insan haline de gelebilir. Bu nedenle düşünce ve davranışlarında tutarlı ve bütünlük içinde olmasını öğretmek esas olmalıdır. İşte bu konuda din eğitimi alanında çok geniş imkânlar mevcuttur. Dinin esaslarına uygun, fakat çocukların ruh ve beden gelişmelerini dikkate alarak yapılacak bir din eğitiminde fert ve cemiyet eğitimi açısından büyük imkânlar saklıdır. Bu şekilde yapılacak bir din eğitimiyle, ferdin ruh sağlığını koruyarak, kabiliyetleri doğrultusunda en yüksek noktaya kadar yükselmesi sağlanacak, böylece insana mutlu olmanın yolları gösterilecektir. Ayrıca sosyal bütünlüğün sağlanmasında, en tesirli ve kalıcı bir ortam temin edilecektir. Bu yazımızda, fert açısından din eğitiminin öneminden çok sosyal bütünlük açısından din eğitiminin önem ve faydasına işaret edilecektir.

Sosyal Değişme ve Gelişme Nedir?

Kainatın başlangıcından beri, şekil değiştirme ve farklılaşma bütün varlıklarda görülmektedir. Özellikle, sosyal hayatın maddi ve manevi cephesinde meydana gelen değişmelerin, çözülmeye, dağılmaya yol açmadan olmasını sağlamak, değişikliklerin mümkün olduğunca tekamüle doğru olmasını sağlamak, cemiyet açısından en önemli olaydır. Sosyal değişme bir yerde kaçınılmazdır. Zira hiç bir cemiyet hareketsiz (statik) olamaz. Her topluluğun devamlı bir dinamizmi ve değişme faaliyeti söz konusudur. Tarih boyunca bütün cemiyetlerde değişmeler olmuştur. Ancak değişme hızı ve derecesi cemiyetten cemiyete ve zamana göre aynı olmamıştır. Ancak 20. yüzyılda bu değişmelerin daha hızlı ve etkili olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzdeki haberleşme ve ulaşım vasıtalarının yaygınlaşması bu etkiyi daha da artırmıştır.

Değişme aslında hiç bir istikameti olmayan sosyal bir olayın adıdır. İlerleme şeklinde olabileceği gibi, gerileme tarzında da olabilir. Ayrıca fertlerin arzularına göre değişen manalar da taşıyabilir. Bazı fertler için gerileme olarak kabul edilen bir olay, diğerleri için ilerleme olarak görülebilir¹. Bu sebeple, ilerleme ve terakkiye yönelik ve objektif delillerle anlaşılan sosyal değişmelere açık olmak durumundayız. Eğitile bunun nasıl yapılacağı bulunmalıdır.

Sosyal Bütünlük Açısından Aydınların Görevi:

Sosyal hayatın tanziminde en başta gelen faktörlerden biri fertlere kazandırılan kültürel değerlerdir. Kültür her şeyden önce, insanın içinde yaşadığı cemiyete uyumunu sağlayan, cemiyetin tasvip edeceği bir şahsiyet tipine ulaşmasını temin eden değerlerdir. Sosyal bütünlük açısından kültürü bu şekilde anlamak ve kültürün bu özelliğine dikkat etmek yerinde olacaktır. Daha açık bir ifadeyle kültürlü bir insan, herkesten daha çabuk ve daha samimi olarak içinde yaşadığı milletin değerlerine intibak eden insan demektir. Kültürlü insan mensubu bulunduğu cemiyetin sosyal ve kültürel mirasına sahip olan insan demektir. Kültürlü insan nesiller boyunca intikal eden manevi mirası, diğer insanlardan daha iyi anlayan ve uygulamaya koyan insan demektir. Milletler bu gibi kültürlü fertleriyle tarihten intikal eden manevi mirasa sahip çıkarak ve geliştirerek yeni şartlara hızla ve milli benliğini yitirmeden uyum sağlamayı gerçekleştirebilirse başarılı olacaktır.

Buna göre kültürlü insanların öncelikle kendi aralarında olmak üzere, milletin bütün fertleriyle ahenkli bir bütünlük içinde olmaları gereklidir. Milli birlik açısından en önemli ve başta gelen meselemiz budur. Aydınlarımızın birbirleriyle ve halkımızla ilişkilerinde ortaya çıkan meselelerin doğru cevabını, hepimiz aramalıyız. Özellikle, sosyal bilimciler, eğitimciler ve din görevlileri bu alanda müşterek çalışmalar yapmalıdır.

Cemiyetimizin içinde bulunduğu ve zaman zaman milli birliğimizi rahatsız eden olayların sebepleri nedir? Bu mesele iki şekilde açıklanabilir: 1) Değişen ve

1 Kurtkan, Amiran, Genel Sosyoloji, İ.Ü. İktisat Fak. 1976, s. 273.

gelişen sosyal ve ekonomik şartlara intibakta kültür mirasımız yeterli değildir. 2) Kültür değerlerimiz yeterlidir. Fakat yeni şartlara göre yorumlayıp, eğitimle yetişmekte olan nesillere yarının aydınlarına kazandıramıyoruz.

Kültür mirasımızın yetersiz olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü bu miras tarih boyunca bizi millet olarak birlik ve beraberlik içinde tuttuğu gibi, en ön saflarda medeniyet temsilciliği yapmamıza da imkân sağlamıştır. Asırlarca, dünyanın bütün milletleriyle girilen münasebetlerde, şerefli ve başarılarla dolu olaylar yaşanmıştır. Kültür mirasımızın 10. yüzyıldan itibaren en başında gelen İslâmiyet, hiç bir dinle mukayese edilemeyecek üstünlükler taşımaktadır. Milletimizin samimiyetle inandığı ve doğru bir şekilde yorumlayarak yaşamak için büyük ve samimi gayretler gösterdiği bir din olmuştur.

Psikolojik alanda insanın en derin ve ayrılmaz cephesini, inancı teşkil etmektedir. İnançlar, fertlerin idrak ve bilgilerinin devamlı bir organizasyonu olmakta, her düşünce ve davranışta konusu ne olursa olsun kendini göstermektedir. Bilgi, kanaat ve davranışlarımızı açıklarken "Ben böyle düşünüyorum, kanaatim budur" gibi ifadelerin hepsini daha iyi anlatabilmek için bu ifadeleri daha derinden ve samimi olarak benimsediğimizi göstermek için "Böyle inanıyorum" da diyebiliriz. Bütün düşünce ve kanaatlerimizde böyle olduğu gibi dini konularda daha da kökleşmiş ve kesinleşmiş bir kanaatimizi belirtmek için "İnanıyorum, iman ediyorum" deriz, ki bu, ferdin en temel psikolojik tavrını gösterir. Kişilik bu şekilde oluşur.

Sosyal hayatta ise dinin, cemiyetin en temel esaslarını ihtiva ettiği görülmektedir. Hatta bazı sosyologlar "dinin temel işlevinin, toplumsal dayanışmayı güçlendirmek olduğunu savunurlar²".

Dinin bütün sosyal kurumların esasını teşkil ettiği, bilimsel ve teknik gelişmelere yardımcı olduğu bilinmektedir.

Din insanların ortak bir amaç etrafında birleşmesini sağlar. Belli inançlara bağlanarak düşünceyi geliştirmeyi belli hayat şekillerini sürdürmeyi, haklar ve sorumluluklar çerçevesinde toplum düzenini sağlamayı hedef alır, koyduğu esaslar dahilinde toplumun varlığını ve kültürün sürekliliğini temine çalışır.

Fertlerin Cemiyete İntibakında Dinin Yeri ve Önemi:

Bir ferdin cemiyete uyum (intibak) davranışı üç merhalede görülmektedir. Bunlar; itaat, özdeşleşme ve benimsemedir. İtaat otorite kabul edilen kişi ya da değeri tam anlamıyla kabul ederek, ona itaat ederek, onun istediği gibi olmayı sağlar. Özdeşleşme (aynılaşma) ise değer verilen kişi ya da gruba benzeyerek onun gibi olmayı sağlar. Benimsemede ise gerçeği anlayarak, icabını düşünerek yapmak söz konusudur.

Üç şekilde özetlediğimiz cemiyete intibak faaliyeti, herhangi bir ferdin içtimai hayata girişinde olabileceği gibi, birçok grupların bunlardan herhangi bir merhalede, cemiyete uyum davranışı da mümkündür. Öyle insanlar olabilir ki, yalnız itaat etmekle yetinebilir. Öyle insanlar da bulunur ki cemiyetiyle özdeşleşerek hayatını sürdürebilir. Diğer taraftan, bazı insanlar da vardır ki benimsediği değerleri yaşar,

2 Tan, Emine, Toplum Bilimine Giriş, A. Ü. E. F., 1981, s. 30.

benimsemediği veya benimseyemediği yaşayış şekillerini birbirinden ayırmak iste-
yerek bilinçli bir seçme ve ayıklama yapmak suretiyle cemiyete intibak etmek ister.
İşte bütün bu sosyal uyum (içtimai intibak) merhalelerinin hepsinde, İslâmiyetin
getirdiği değerlerde —fert ve cemiyet olarak— insanımız aradığını bulmuştur. Bu
konuyu bir ölçüde açmak yerinde olacaktır.

Cemiyette, yalnız itaat ederek hayata girmek isteyen pek çok insan buluna-
bilir ya da insanın kültür seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun, bazı konuları enine
boyuna düşünmek istemeyebilir. Veyahut şahsi hayat tecrübesi bütün meseleleri
olduğu gibi anlamasında yeterli olmayabilir. İşte bu gibi insanların itaatle bağlana-
cağı otorite ne olmalıdır? Hangi değerler bütünü olmalıdır sorusuna düşünce tarihi
araştırılacak olursa verilecek cevap geçmişte "Din" olmuştur. Gelecekte de yine
din olacaktır. Ancak biz buna ilave ederek diyoruz ki: Öyle bir din olmalı ki, insanı
itaatından dolayı yüceltmeli, herhangi bir faniliğe bağımlı kılmalı, sonunda insanı,
insana kul eden bir yola çıkmamalıdır.

Bu itaat öyle bir varlığa olmalı ki, hiç bir şey ondan müstağni olmasın ama
o varlık herşeyden münezze ve müstağni olsun. Din adına din adamının kayıtsız
şartsız otoritesine teslim olunmasın. İşte bu anlamda yeryüzünde tek din İslâmiyet-
tir. İslâm'da, Allah'tan başka bir varlığa —ama hiç bir varlığa— kul olmak kabul
edilemez. Kur'ân-ı Kerim'in Hz. İsa'nın dilinden "Allah benim de Rabbim sizin
de Rabbinizdir. O'na kulluk edin, bu doğru yoldur" (Al-İmran 3/51) diyerek,
Peygamberlerin insanlara yalnız Allah'a kul olmayı yalnız O'ndan yardım dilemeyi
öğrettiğini biliyoruz.

Kur'ân-ı Kerim müslümanların, bütün insanları yalnız Allah'a kul olmaya ça-
ğrılmaları, Allah'tan başkalarını Rab olarak tanınmanın doğru olmayacağını anlat-
malarını ister. Özellikle yahudiler ve hristiyanların peygamberleri ve din büyükle-
rini Allah ile kul arasında aracı olarak görmelerini uygun görmez. "De ki; Ey kitab
ehli! Ancak Allah'a kulluk etmek, O'na bir şeyi eş koşmamak, Allah'ı bırakıp bir-
birimizi rab olarak benimsemek üzere bizimle sizin aranızda müşterek bir söze
gelin, eğer yüz çevirirlerse bizim müslüman olduğumuza şahid olun, deyiniz"
(Al-İmran 3/65). Bu ayette özellikle ehli kitab ile müslümanlar arasındaki önemli
farka işaret edilerek deniliyor ki; Allah'ı bırakıp birbirimizi Rab olarak benimseme-
mek üzere, yalnız Allah'a kul olalım.

İslâm anlayışında kayıtsız şartsız itaatın yalnız Allah için söz konusu olabile-
ceği, bu itaat anlayışının ise, insanları başka insanlar karşısında hür ve müstakil ol-
mak gibi bir şahsiyete ulaştıracağı şüphesizdir. İnsanlardan müstakil olurken,
Allah'a kul olup itaat edeceği için de, içtimai hayata ahenkle katılabilecektir. Hür
ve müstakil olmanın doğuracağı aşırı ferdiyetçiliğe, bunun sonucunda da sosyal
çözümlere ortam hazırlanmıyacaktır.

İnsanın tek ve herşeye hakim kudret sahibine inanması, O varlığın görünen,
görünmeyen her şeyi yaratıp sevk ve idare eden olduğunun bilinmesi, insanı idrak
aleminde birliğe ve bütünlüğe ulaştırır. Sosyal hayatın bütünlüşmesinde bu inanç
büyük bir rol oynar. İnsanlarla birlik ve bütünlük içinde bulunabilmenin temel nok-
tası, insanların renk, cins, ırk farkı düşünülmezsizin insan olarak hepsinin Allah'ın
yarattığı birer varlık olarak kabul edilmesine bağlıdır. Onun için "Tek tanrı inancın-
ın hakim olduğu İslâm cemiyetleri batı ülkelerinin asırlarca devam eden bir inki-

şafra ulaştıkları neticeyi kısa zamanda elde ederek, fertleri sivil, siyasi ve sosyal haklara kavuşturmuştur. Özellikle kalabalık alt tabakaların bu haklara kavuşturulması orta ve yukarı tabakadaki fertlerin düşünce ve anlayışlarında (kognisyonlarında) köklü bir değişiklik meydana geldikten sonra mümkün olmuştur. Bu köklü değişikliği meydana getirmesiyle İslâmiyet, sosyal bakımdan gelişmiş bir bünyeye —mekanik değil— uzvi yoldan ulaşmasını sağlamıştır³.

Cemiyetiyle özdeşleşerek hayatını sürdürmek isteyen insanlar için de dinin çok geniş imkânlar hazırladığını görüyoruz. "Yaratandan ötürü, yaratılanı sevmek" kendin için neler istiyor ve düşünüyorsan, onları başkaları için de istemek, eliyle, diliyle, hareketleriyle diğer insanlara, hatta bütün varlıklara zarar vermemek esastır. İslâm anlayışında "Allah'ın emirlerine saygı, yarattıklarına şefkat ve sevgi esastır." "Merhamet edenlere Allah da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsin."⁴.

Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta, birbirlerini korumakta bir vücut gibidir. Vücudun herhangi bir organı rahatsız olursa diğer organları da bu yüzden rahatsız olur⁵.

Yine Hz. Peygamber (SAV) "Merhamet etmeyene merhamet edilmez" buyuyor. Bütün bu hadislerin ışığında İslâmiyette, insanların nasıl bir yaşayış ve davranış tarzı içinde olmaları gerektiği açıkça gösterilmiştir⁶.

İslâmiyetin ortaya koyduğu bu ölçülerle insanlar cemiyetin bütün fertleriyle ahenkli bir uyum içine girebilir. İnsanları benimseyerek iyi ve güzel olan davranışları taklid ederek, kötü ve çirkin olan davranışlara karşı da makul olacak hareket tarzını seçerek uyumlu olabilir.

İçtimai değerleri, itaat ederek, yahut onunla özdeşleşerek cemiyete katılan insanlar, diğer insanlarla münasebetlerini olumlu bir gelişme içinde sürdürerek, şahsi ve içtimai hayatında uyumlu bir insan olur.

İçtimai değerleri üzerinde düşünerek, mensubu bulunduğu toplumun değer yargılarını okuyup, araştırarak felsefi tartışmalardan geçirip ona göre benimsemek isteyen insanlar bulunabilir. Aslında günümüzdeki öğretim şartları çoğu zaman bu istikamette zorlayarak, tenkitçi ve araştırmacı bir anlayışı teşvik etmektedir.

Ancak bu konuda başka milletlerin kültürel değerleri hakkında çok geniş bilgiler verilirken, kendi milletimizin değerleri hakkında yeterince bilgi vermezsek, yetişmekte olan nesillerimizin yeterince bilmediği milli ve manevi değerlerini benimsemesi zor olacaktır. Aslında kendi kültürel değerlerimizi öncelikle ve ihtiyacı kadar öğrettikten sonra, yetişme alanının icabına göre, başka kültürlere de açık olmak zaruridir. İşte bu tarzdaki bir eğitimden sonra kendi kültürümüzün temel unsurunu teşkil eden, dinimizin benimseneceğine ve onun bitmez tükenmez feyz kaynağından yararlanabileceğimize inanıyoruz. Çünkü İslâmiyet hiç bir dinde olmayacak ölçüde akıl ve hür düşünceye açıktır. İnsanların bütün ilmi ve felsefi şüphe ve arzularını tatmin edecek esasları ihtiva ediyor. Konunun bütünlüğünü bozmadan bu meseleyi kısaca açıklamak yerinde olacaktır.

3 Kurtkan, Amiran, Din Sosyolojisi, İstanbul 1985, s. 196, 197.

4 Ebu Davud, Edeb, 58.

5 Buhari, Edeb, 19.

6 Buhari, Edeb, 18.

Tenkitçi Düşünce ve Dinler:

Bir dinin en mükemmel olduğunun başlıca iki ölçüsü vardır. 1) İnanç esasları bakımından Allah'ın varlığını ve birliğini, tevhidi (monotheisme) kabul etmesi. 2) Bütün insanlara hitap etmesi üniversal (evrensel) olması. Tarih boyunca din hakkında fikir yürüten filozof ve sosyologların birleştiği esaslar bunlardır. Bu ölçülere göre yeryüzünde mukaddes kitabı ve büyük cemaatleri olan 3 dini karşılaştırdığımızda yalnız İslâmiyetin böyle olduğunu görüyoruz. Hristiyanlık üniversal bir karakter taşıyor, ancak tevhidi yitirmiş akaidinin temelinde bir yanlışa düşmüştür. Peygamberlerine ilâh gözüyle bakmışlar, din adamlarını tanrıyla insan arasında aracı görmüşlerdir. Yahudilik tevhidci görünüyor, fakat evrensel değildir. Beni İsrail'in üstünlüğünden ve yalnız onların rabbi olan Yehovadan bahsediyor. Bugünkü Tevrat'ta "İsrail'in Allah'ı Rab şöyle diyor: Kavmimi salıver ki çölde bayram etsinler."⁷ Başka bir yerde "Ben Rabbim... sizi kendim için bir kavim olarak alacağım ve size Allah olacağım"⁸. "Sizin Allahınız olacağım ve siz benim kavmim olacaksınız"⁹. Tevrat'tan bu misalleri çoğaltabiliriz. Yalnız İsrail nesli için bir tanrı anlayışı tanrının özel bir kavmi olduğu iddiasını felsefi ve mantıklı bir temele dayandırmak mümkün olmadığı gibi en basit tenkide dayanamayacağı da açıktır.

Hristiyanların inanç esaslarını da tenkitçi bir düşünceyle değil, en basit bir mantıklı temele dayandırmak bile mümkün değildir. Nitekim Markos İncilinin ilk cümleleri şöyledir. "Allah'ın oğlu İsa Mesih'in İncilinin başlangıcı"¹⁰.

Kur'ân-ı Kerim ise "Hamd, alemlerin Rabbi, merhametli olan, merhamet eden ve din gününün sahibi olan Allah'a mahsustur." (Fatiha, 1/14) diyerek başlar.

Yeryüzünde ellerinde kutsal kitabı bulunan ve insanlık tarihini dolduran medeniyet eserlerini vücuda getiren üç ümmetin temel inançları işte budur. Bir dinin ilâhi hakikat konusundaki anlayışı nasıl ise diğer konulardaki anlayışı da ona göre doğruluk ve geçerlilik kazanır.

Mantık ve felsefenin, ilâhi hakikat bahsinde kabul ettiği ve ulaştığı tek hakikat Allah'ın varlığı ve birliği (monotheisme) oluyor. Akaid konusunda ilim tevhide münhasır kalıyor. Diğer inanç şekillerini (milli ilâh anlayışı, teslis anlayışı) akıl anlamıyor, ihata edemiyor değil, kabul edemiyor. Akla zıd bularak reddediyor, ibtal ediyor. Bu tür bir ilah anlayışı ile kainat, insan ve Allah ilişkisini doğru bir şekilde nazari plânda bile kurmak mümkün olamıyor.

İslâmın Temel Hareket Noktası Olan Tevhid Anlayışı:

İnsan-kainat ve Allah ilişkisini nazari plânda hiç bir çelişkiye ve boşluğa düşürmeden açıklıyor. Müslümanlara, dini kanaatlarda çelişkiye düşmeden, her türlü hür düşünceye ve ilmi gelişmelere yönelmenin ortamını hazırlıyor.

Ancak günümüzde müslümanların sıkıntısı meselelerin önem derecesini tesbit ederek çözüm yollarını bulamayıştan kaynaklanıyor. Değerlerimizin manevi gücünü

7 Kitab-ı Mukaddes, İstanbul 1976 (Çıkış, Bab. 5), s. 57.

8 A.g.e. (Çıkış, bab. 6), s. 58.

9 A.g.e. (Levliler, bab. 26), s. 127.

10 İncil, s. 35 (Markos'a göre), Kitab-ı Mukaddes, İstanbul 1976.

bilerek doğru yorumlara ulaşamıyoruz. Değerlerimizi, kendi esaslarımıza uygun olarak, fakat ihtiyaçlarımız doğrultusunda yorumlayarak pratik hayata aktaramıyoruz.

SONUÇ

İnsanların zaman zaman dinden uzaklaşmaları, dini konuları ve yaşayış tarzına karşı kayıtsız kalmaları birçok ve karmaşık sebeplerle olmaktadır. Aslında dine karşı görülen kayıtsızlık çoğu zaman dinden tamamen uzaklaşmak şeklinde oluyor. Fakat dinin bitmez tükenmez feyz kaynağından, her zaman ve karşılaşılan olaylar muvacehesinde nasıl yararlanacağını bilememek şeklinde oluyor. Dinin inanç, ibadet ve ahlak için ortaya koyduğu değerlerden fert ve cemiyet plânında yeterince istifade edilmediği görülüyor. İnsanlar çoğu zaman büsbütün dinsiz olmakla beraber Allah'a imanın ulaştıracağı huzur ve saadeti bulamıyor. Dinin namaz, oruç, zekat, sabır ve tevekkül gibi ibadet ve inceliklerini kavrayamıyor. Dinin öğrettiği anlayış tarzına ulaşamıyor ve davranış inceliklerini bilemiyor ya da zamanında yerine getiremiyor.

Günümüz insanı içinde bulunduğu ve vazgeçemediği sosyal, ekonomik ve kültürel ortam ile dini hayatın istediği davranış şekilleri arasında sıkıntıya ve çelişkiye düşmeden yaşamak imkânı bulamıyor. Bir taraftan sanayiinin, tekniğin getirdiği imkânlardan faydalanmak, meşru ölçüler içinde en üst seviyede faydalanmak istiyor. Diğer taraftan ise aynı ortam içinde, dinin gerektirdiği davranışları samimiyetle yapabilmenin ihtiyacını duyuyor.

İşte günümüzün din eğitimiyle insana, özellikle genç insana yapılacak en büyük yardım ve iyilik bunun yolunu göstermek olacaktır.

Modern hayatın içindeki insana, dininin ezeli ve ebedi değerlerinden bitmez tükenmez feyz kaynağından nasıl ilham ve güç alacağını öğretmek gerekiyor. Ruh sağlığını koruyarak, değişen ve gelişen dünya şartlarına nasıl uyum sağlayabileceğini göstermek gerekiyor. Dinini kaybetmeden gereğini yerine getirerek, günlük hayatın içinde nasıl başarılı olabileceğini nasıl en üst seviyede teknik imkânları kullanabileceğini öğretmek gerekiyor.

Şurası unutulmamalıdır ki; bugünkü dünyada müslümanların büyük rahatsızlıklarına iç ve dış huzursuzluklarına rağmen, bizzat İslâmı rahatsız edecek hiç bir şey yoktur. Eğer modern medeniyet ilim ve tekniğin gücüyle tabiattan daha çok istifadeyi gerçekleştirmek istiyorsa müslüman insan bunu herkesten daha çok isteyecektir. İslâmın böyle bir anlayışa intibak etmesi için esaslarından fedakârlık etmesine taviz vermesine ihtiyacı yoktur.

Onun için Din Eğitiminde bir takım ideolojiler karşısında dinin ortaya koyduğu gerçekleri açıklamak yerine, sosyal hayatın dinin değişmeleri ve gelişmeleri içinde getirdiği açıklamalara, öncelik vermek yerinde olacaktır.

Başka bir ifadeyle bir takım ideolojiler karşısında nazari plânda dini hakikatleri açıklamak, çok az sayıda insanı ilgilendirir. Fakat sosyal hayattaki değişmeler ve gelişmeler bütün insanları ilgilendirmektedir. Onun için sosyal ve psikolojik açıdan dini konuları ele alarak incelemek, bu ilimlerin ışığında meselelere açıklık getirmek Din Eğitiminin başlıca konusu olmaktadır.

Sosyal değişmeler karşısında, iç dünyasında çelişkiye düşmeden ve cemiyetle zıtlasmaya girmeden uyum sağlamasını öğrenen insan, topluma severek katılır. Cemiyetin uyumlu ve faydalı bir uzvu haline gelir. Dini kanaatleri meşru yollardan yürüyerek her alanda başarılı olmasında moral destek olur. Dini yaşayışı ise hayatını disipline etmesine yardımcı olur. Hem kendi gücünü sonuna kadar kullanmasını bilir hem de başarı ve mutluluğunu cemiyetine samimi olarak bağlılıkta arar. Böylece bütün gücüyle ulaşabileceği başarılarla ulaşırken ailesine, millet ve memleketine hizmet etmenin huzurunu duyar. Fert plânında bazı istek ve arzusunun tatmin olmayışı onu huzursuz etmez. Cemiyetine bağlılıkla ve hizmetle tatmin yolları arar. Böylece kendine ve cemiyetine en büyük iyilik ve yardımı yapmış olur.